

Ett nationellt säkerhetsråd, ett starkare svenskt försvar och en tydlig väg till Nato

Tal av Ulf Kristersson vid Folk och Försvars
rikskonferens den 14 januari 2018

Ett nationellt säkerhetsråd, ett starkare svenskt försvar och en tydlig väg till Nato

Onsdagen den 26 april 2017 kommer inte bli ett datum för historieböckerna. Men det var då som det första hangarfartyget, byggt i Kina, lämnade varvet i Dalian i södra Manchuriet för sin jungfrufärd.

Just det skakade inte maktbalansen i Sydkinesiska sjön. Men den kinesiska upprustningen är ändå ett av många geopolitiska tecken i tiden. Kina bygger kapacitet för en ny roll, även i den globala säkerhetspolitiken.

Själv var jag i Peking första gången 1997, och har både bott i, och varit tillbaka i Kina många gånger sedan dess. Utvecklingen är fysiskt kännbar vid varje besök: Hela kvarter kan försvinna, liksom ren luft att andas. Men Kina är också jordens nästa största ekonomi, och har lyft miljoner människor ur djupaste fattigdom. De ritar om världens handel, produktion och finansiella system.

Kina spelar också en växande geopolitisk roll. Ibland mest i ord – som de själv-säkra om frihandel i Davos. Och ibland i systematisk handling – som med infrastrukturinvesteringar i Afrika eller förvärv av industriföretag – och hela hamnar – här i Europa.

Det är faktiskt en hårfin skillnad mellan att vara öppen för sund kinesisk kommersiell konkurrens – och att naivt låta kinesiska företag verka i Väst utan krav på ömsesidighet. Så när Xi Jinping nu har skrivit in sig i kommunistpartiets stadga, så handlar det alltså inte om idéer för fri press, fri forskning eller fria val. Utan om berättelsen om ett framgångsrikt auktoritärt politiskt och ekonomiskt alternativ. Det är inte en bra utveckling, men en ganska ny.

De senaste årens digitala revolution har blivit en paradoxal symbol för detta: Internet befriar den globala informationen. Men Internet-censuren befäster samtidigt diktaturen.

Den stora förändringen i global säkerhetspolitik handlar alltså inte bara om USA:s minskande internationella intresse, eller om Rysslands ökande vilja att destabilisera, utan också om Kinas växande internationella ambitioner. Detta måste vi ta in och förstå. För ett litet land i Europa vore en bipolar eller tripolär värld dåligt, både principiellt och industriellt. Ett G2 eller G3 kan aldrig få ersätta G20.

De senaste tio åren har Europa upplevt två krig: i Georgien 2008 och i Ukraina från 2014. Med den illegala annekteringen av Krim visade Ryssland att de inte drar sig för att med militärt våld flytta europeiska nationsgränser. Detta måste få konsekvenser. FN räknar med 10.000 döda och 20.000 skadade, utan att det ger stora rubriker från Donetsk. Det får inte normaliseras. Sanktionerna mot Ryssland måste fortsätta.

Men militär dramatik är en sak. Med digitaliseringen följer att vår tids infrastruktur inte måste slås ut med attackflyg. Det är både enklare och billigare med datorer och rätt programvara.

FRA påpekar att Sverige utsätts för 10.000 cyberattacker i månaden mot myndigheter, företag och universitet. Hotens ursprung kan variera: underrättelseorganisationer, terrorgrupper och organiserad brottslighet. Vi ser också stater och företag som vill åt kunskap och kvalificerad teknologi. Aktörerna är olika och måltavlorna många, men vår beredskap är inte god.

Detta handlar inte bara om att försvara sig mot andra stater. Utan också om Sverige som ett säkert land för företagande och handel, datalagring och innovation.

Om Sverige ska vara framgångsrikt i den digitala revolutionen, så måste säkerheten och tryggheten tas på betydligt större allvar.

Internet-troll och botar har blivit en del av politiken på nätet. Trollfabriker manipulerar mediekonsumenter över nationsgränserna. Pravdas papperstidning slipper vi, liksom China Daily. Men Sputnik och RT tränger sig digitalt in i våra nyhetsflöden och ibland hela vägen in på svenska redaktioner.

En internationell studie visar att under en femårsperiod förde organiserad brottslighet ut över 20 miljarder dollar från Ryssland, genom Europa. Och den utländska finansieringen av partier som Nationella fronten sker numera helt öppet.

Säpo konstaterar att Ryssland utgör det största underrättelsehotet mot Sverige och svenska intressen.

Och under ett besök på Ericsson nyligen diskuterade vi kinesiskt industrispionage. Allt detta sker medan Sverige går in i valåret 2018, och vår samlade förmåga att möta digital desinformation för första gången kan prövas på allvar.

Sverige måste samla kunskapen och förmågan för att skydda landet mot digitala hot. Därför behöver vi ett särskilt center med operativ kapacitet, som både knyter ihop hela det offentliga uppdraget, och bidrar till att säkra näringsliv och andra delar av samhället. Och det brådskar.

Kompetensen finns, men den är spridd. I Försvarmakten, på FRA, inom Säpo och på MSB. Bland företag och akademiker som är engagerade i säkerhet och informationsteknologi.

Andra länder ligger före oss. UK National Cyber Security Centre är en intressant förebild. Och Estland ligger av naturliga skäl långt framme. Men även Norge. Vi själva är kanske inte direkt naiva, men vi är inte heller tillräckligt på tårna.

För mig är detta viktigt. Jag har under hösten rest och samtalat. Bland annat träffat EU:s utrikestjänst och Natos högkvarter i Bryssel; diskuterat FN-insatser i New York och på Livgardet i Kungsängen; och besökt Pentagon och State Department i Washington DC. Men också varit i Helsingfors, och inte minst haft åtskilliga givande samtal med flera av er som är här idag.

En sak som då har slagit mig, är hur cyberfrågorna hela tiden återkommer.

Att alla tar dem på allvar, att ingen kan överblicka helheten, men de flesta ser stora behov av ökad kapacitet att möta hoten. Detta gäller inte minst i ett vidöppet land som Sverige.

Min slutsats är rätt enkel: I frågor som de här måste politiken kunna förenas i en långsiktig förmåga att skydda vår demokrati. Den attityden vill jag ska präglade en ny regering efter valet. Om den nuvarande regeringen vill agera redan nu, kommer den att få Moderaternas fulla stöd.

SIPRI visar att antalet kärnstridsspetsar i världen har minskat från 70.000 till knappt 15.000. Men alla kärnvapenländer moderniserar nu sina arsenaler, och Kina utökar sin. Och hela världen påverkas av det explicita hotet från Nordkoreas kärnvapenprogram.

En hörnsten i kärnvapenedrustningen är det redan existerande icke-spridningsavtalet, som är undertecknat av flera stater som faktiskt har kärnvapen. Här kan Sverige agera konstruktivt.

Svensk utrikespolitik kan däremot inte drivas i konflikt med våra egna säkerhetsintressen. Regeringens agerande om konventionen om ett kärnvapenförbud är därför problematiskt.

Först sakfrågan: Sveriges samarbeten med Nato och enskilda Natoländer riskerar att undermineras av en svensk ratificering. Detta har också många flaggat för, medan regeringen rätt slarvigt har viftat bort kritiken. Just den konventionen har dessutom mycket liten relevans för själva arbetet att minska kärnvapenhotet. Finland och en rad andra länder inser precis detta.

Därefter formfrågan: Det är anmärkningsvärt att regeringen inte har förankrat sin ståndpunkt med oppositionen i en så central nationell fråga.

Finland har som bekant en uttalad option att en dag gå med i Nato. Med en ratificering av konventionen riskerar regeringen tvärtom att binda fast Sverige vid ett säkerhetspolitiskt utanförskap, genom att göra oss inkompatibla med Nato. Det kommer inte vi acceptera. Intern splittring kan möjligen förklara regeringens agerande, men inte försvara det.

Historien går ibland igen. Sverige har mer än en gång varit som svagast när världen har varit som osäkrast.

Jag har stor respekt för de svåra vägvalen under andra världskriget. Men gapet mellan politisk retorik och säkerhetspolitisk praktik var stort.

Sedan dess och sedan det kalla kriget har mycket förändrats: Muren föll, Sovjetunionen och Warszawapakten upplöstes, Tyskland återförenades och EU utvidgades. Det europeiska fredsprojektet verkade lyckas med sin historiska gärning. Men många andades ut för tidigt.

Idag vet vi att arbete återstår för att infria idén om ett enat, demokratiskt och fredligt Europa. Demokratin är sårbar. Den utmanas från många olika håll av dem som bara inte står ut med den individuella frihetens kraft. Den starka, auktoritära staten uppfattas för första gången på länge som ett attraktivt alternativ till imperfekt liberal demokrati. Detta är en ideologisk strid om helt fundamentala värden.

Därför måste den europeiska säkerhetsordningen förstärkas och försvaras. Den Europeiska unionen är Sveriges viktigaste säkerhetspolitiska plattform. Få hotfulla länder låter sig rubbas av enskilda staters protester. Men när EU agerade gemensamt efter den ryska aggressionen mot Ukraina, så fanns det kraft bakom orden. Därför behöver vi nu ett gemensamt europeiskt agerande också visavi Kina.

Om EU blir starkare inom krishantering, försvarsindustri och forskning så blir även Sverige starkare. Sverige borde därför fullt ut vara med och utforma Pesco, EU:s nya permanenta, militära samarbete.

Men också motsatsen gäller: Om Europa försvagas, då försvagas Sverige.

När Storbritannien nu sannolikt lämnar EU om bara drygt ett år, så får det negativa konsekvenser för mer än bara handel och ekonomi. Sverige förlorar en politisk allierad i EU, och EU förlorar en viktig men inte alltid uppskattad röst. Det påverkar också EU:s transatlantiska relationer, och Storbritanniens gamla band till USA kommer alltmer behöva knytas av oss som är kvar i EU.

Även Sveriges direkta relation med USA har mycket längre än många har velat medge varit avgörande för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. Och det gäller faktiskt oavsett vem som för stunden har styrt i Vita huset. Eller för den delen i Rosenbad.

Låt mig så säga några ord om Moderaternas tre viktigaste säkerhetspolitiska prioriteringar.

För det första: Sverige behöver ett riktigt nationellt säkerhetsråd.

Sommarens haveri med Transportstyrelsen pekar på svagheter i Sveriges förmåga till nationell krishantering. Oklar ansvarsfördelning och oklara informationsgångar gjorde att det tog månader innan rätt information nådde rätt personer. Detta var en varningsklocka.

Vi har än en gång lärt oss att regeringschefen inte ska fjärma sig från ansvaret i frågor som rör rikets säkerhet. Om kris dessutom skulle övergå i risk för krig eller andra angrepp, så blir detta bara än mer uppenbart.

Vinner vi valet i höst, så kommer jag initiera frågan om ett nationellt säkerhetsråd med placering i Statsrådsberedningen. Inte en formell paperstiger, och än mindre en informell diskussionsklubb. Inte heller ett organ som fråntar övriga myndigheter deras operativa ansvar.

Tvärtom: det nationella säkerhetsrådet ska säkerställa att information som rör rikets säkerhet når till rätt person i rätt tid. Och se till att frågor som inte har en naturlig hemvist i ett enskilt departement fångas upp, så att regeringen ytterst fyller sin grundläggande uppgift enligt regeringsformen – ”att styra riket”. Också i kris och i krig.

För det andra: Öka den svenska försvarsförmågan.

Inget är lättare än att i efterhand konstatera det uppenbara, men låt mig ändå göra just det: upprustningen av svenskt försvar borde ha påbörjats tidigare. Försvarsbesluten 2004 och 2009 borde ha sett annorlunda ut. Mellan 2005 och 2016 ökade det ryska försvarets andel av BNP från 3,6 procent till 5,3 procent. Detta motiverar bred politisk självrannsakan, från höger till vänster. Här finns något för kommande generationer att lära.

Fler borde ha lyssnat till dem som redan då påpekade vart världen var på väg. Den svenska samhällsdebatten behöver lite oftare fler röster som säger det som ingen just då vill höra. Och – jag vet – det här gäller verkligen inte bara i försvars- och säkerhetspolitiken. Konsensus och trånga åsiktskorridorer är i sig en säkerhetspolitisk riskfaktor i vår tid.

De misstagen måste därför korrigeras, och försvarsanslagen ska öka. Sedan 2015 har tre uppgörelser stärkt försvaret betydligt mer än vad som hade varit möjligt utan gemensamma beslut. Därför var de också riktiga.

Att det just nu dessutom råder fullständig parlamentarisk enighet i Sverige om ett starkare försvar, är närmast unikt. Politiken har olika ambitionsnivåer – en del

av oss vill mer och går snabbare – men själva riktningen är numera gemensam. Detta är faktiskt en ny säkerhetspolitisk tillgång för Sverige.

Samtidigt är det uppenbart att detta inte räcker.

Det säkerhetspolitiska läget ökar kravet på att ge Försvarmakten ekonomiska resurser och långsiktiga planeringsförutsättningar för ett starkare försvar.

Två procent av BNP är Moderaternas ambition på tio års sikt, och det kommer prägla våra budgetar.

Två procent är inte taget ur luften. De springer ur en kombination av de uppenbara behoven att stärka svensk försvarsförmåga, och den solidariska säkerhetspolitik som Sverige numera står för. Nato-länder runt Sverige har redan uppnått målet, eller aviserat att de är på väg mot det.

Däremot är tvåprocentmålet inte en check in blanco. Insatta resurser är viktiga, men det är effektivitet och förmåga som spelar roll på marknaden. Försvarsbudgetar måste prövas med samma noggrannhet som alla andra utgifter. Det kräver en förstärkning av Förvarsdepartementets förmåga att självständigt värdera myndigheternas beslutsunderlag.

Och för det tredje: Sverige bör fullt ut gå med i Nato.

Sverige har en lång tradition av militär alliansfrihet. Numera är vi bara allianslösa. Av Förvarsberedningens färskaste rapport framgår att det bara är Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna som på allvar efterlyser svensk alliansfrihet. Jag ska inte ironisera, men båda är nog lika generade av varandras sällskap.

Ett Nato-medlemskap skulle höja tröskeln – och minska risken – för ett angrepp mot Sverige. Samtidigt höjs tröskeln för ett angrepp på Finland och på våra baltiska grannländer.

Rysslands militära handlingsfrihet i Östersjöområdet är ett helt centralt – men inte alls legitimt – skäl för Kreml att så oerhört starkt motsätta sig fortsatt Nato-utvidgning.

Det handlar inte minst om just Finland och Sverige. Min slutsats är att Rysslands motvilja borde speglas i vår vilja.

Sverige har sedan 1992 steg för steg lämnat neutralitetspolitiken till förmån för dagens solidaritetspolitik. Säkerhet bygger vi tillsammans med andra.

Vi gör det multilateralt inom EU – och alltmer med Nato. Från Partnerskap för Fred 1994 till ”de utvidgade möjligheternas partnerskap”, och värdlandsavtalet från 2014.

Vår relation till Nato handlar inte alls bara om regelbundna övningar och insatser – i Bosnien, Kosovo, Libyen, Afghanistan – utan även om ett nära politiskt samarbete.

Vi bygger också säkerhet bilateralt, där samarbetet med Finland är det allra närmaste. Det fördjupades under alliansregeringen, och har förtjänstfullt utvecklats av den nuvarande.

Men de här samarbetena kan inte ersätta ett Nato-medlemskap. Nato är den naturliga konsekvensen av Sveriges valda säkerhetspolitiska linje. Medlemskap är en fortsättning på solidaritetsklausulen i EU-fördraget och på vår egen solidaritetsförklaring.

Ett medlemskap skulle ge Sverige både en plats vid bordet där besluten fattas, och de säkerhetsgarantier som artikel 5 innebär – själva kärnan i Nato-samarbetet. Det skulle inkludera oss i den försvarsplanering som är helt central för att kunna försvara Sverige, i samarbete med andra.

Vägen till ett medlemskap i Nato är i praktiken sedan länge redan påbörjad. Sverige är väl förberett, och vi vore välkomna. Men i processen mot medlemskap måste nu flera hänsyn tas – både inrikespolitiska och i relation till Finland. Vi tar helst steget in i Nato tillsammans med våra finska vänner, men ytterst måste varje land fatta sitt eget beslut.

Sveriges sätt att byta fot om EU ger oss då några viktiga lärdomar. Både för svensk politik, och för våra relationer till Finland. Här finns misstag som inte ska upprepas.

Den 26 oktober 1990 meddelade finansminister Allan Larsson att Sverige skulle gå med i EG. Det var ett klokt och välkommet besked.

Men det fattades och kommunicerades på ett sätt som skadade både svensk politik och Sveriges relation till Finland.

Beslutet togs för att hantera annat som var akut och omedelbart. Under våren 1990 hade regeringen Carlsson avgått och sedan efterträtt sig själv. Den svenska ekonomin var i djup och tilltagande kris. Krispaketen och krisutspelen avlöste varandra.

I det läget ville regeringen ta i. Marknaderna behövde så att säga en positiv trovärdighetschock. Resultatet blev ett omfattande paket där man dessutom – och närmast i förbigående – meddelade att Sverige för övrigt skulle bli medlem av EG. Få hängde med i de svängarna. Oppositionen var inte informerad. Inte heller socialdemokratiska statsråd, som över dagen fick byta åsikt i en binär fråga.

Finlands president Mauno Koivisto befann sig på statsbesök i Portugal och upplevde sig inte informerad. Hantering var dålig för relationerna till Finland, och försämrade den politiska tilliten mellan våra båda länder.

Det är nu inte svårt att tänka sig ett helt annat scenario där helt andra omvärldshändelser plötsligt skulle tvinga fram ett helt nytt svenskt Nato-besked. Till exempel en internationell kris där svensk försvars- och säkerhetspolitik behöver en akut trovärdighetsförstärkning.

Men så vill inte jag att Sverige går in i Nato.

En alliansregering under min ledning kommer metodiskt fortsätta Sveriges närmande till Nato, med fullt medlemskap som ett uttalat mål.

Jag är övertygad om att detta bara är en tidsfråga. Bredden av röster för ett Nato-medlemskap ökar, liksom insikten om Natos betydelse för Sverige. Här är parallellen med EU-frågan tydlig. De goda erfarenheterna och de sakliga argumenten urholkar även Socialdemokraternas motstånd.

Ett beslut om medlemskap i Nato varken kan eller bör tas med en svag majoritet. Men lika lite som en liten majoritet kan ta Sverige in i Nato, lika lite kan en stor minoritet ges permanent rätt att hålla Sverige utanför.

Sveriges regering bör därför redan nu uttalat beskriva Nato-medlemskapet som en realistisk möjlighet – inte som något uteslutet. En sådan linje vore säkerhetspolitiskt vettig och begriplig. Dessutom vore den ärlig.

Det handlar om demokratisk transparens mot svenska folket – att främja seriös debatt och saklig folkupplysning. Och det handlar om respekt för våra vänner, inte minst Finland.

Till sist:

Sverige är nu världsrekordhållare i fred. Vi är uppe i ganska exakt 203 och ett halvt år. Flerhundraårig fred är historiskt sällsynt och en fantastisk lycka för vårt land. Men det finns också risk att just det gör oss nästan immuna mot tanken att freden kan ta slut. Andra skulle kanske tvärtom säga att ingen fred varar för evigt.

Jag tror att båda synsätten är fel och farliga. Freden är aldrig självskriven. Ofreden aldrig oundviklig.

En orolig värld ställer höga krav på vårt eget lands förmåga och på vårt politiska ledarskap: Att vi är förberedda. Att vi är rustade. Och att vi samarbetar med våra vänner.

Vi är nu många som känner och tar ansvar. Men somliga gör personligen mycket mer än andra. Jag vill rikta en varm hälsning till alla de modiga kvinnor och män som i olika jobb gör stora uppoffringar – i och utanför Sverige.

Tack för allt ni gör. Tack för att ni försvarar Sverige och står upp för den västerländska demokratins ideal, och vårt sätt att leva.

Tack!